

1a) Lidová slovesnost a vývoj české balady

Lidová slovesnost je součástí literatury, vznikla ještě před nejstaršími literárními památkami a šířila se i po vytvoření psané literatury ve formě lidského vyprávění, písniček, báchorek a říkaček, nejvíce v dobách pro národ nejtěžších (vátky, doba temna, totalita atd.) Ústní lidová slovesnost působí dodnes vedle literatury a navzájem se ovlivňují.

Lidová slovesnost se vyznačuje:

- kolektivní dílo
- nestálost (3 lidé neřeknou jednu historku stejně, ale něco si přidají či uberou)
- anonymita (autor neznámý)
- ústní podání (informace šířené ústně)

Ústní lidovou slovesnost označujeme jako folklór, vyjadřuje lidový názor na život, touhu po svobodě a odpor k útisku. Téma skladby nikdy nevyjadřovalo postoj jednotlivce, ale celého kolektivu z něhož pocházel tvůrce skladby.

Formy **lidové slovesnosti**:

- **lyrické** – básně, písně (svatební, milostná, pohřební, obřadní), přísloví, pořekadla (pranostiky)
  - pranostiky - o počasí a o hospodaření, vztahují se k určitému období (Na Hromnice musí skřivan vrznout, i kdyby měl zmrznout)
  - pořekadla - bez mravního poučení (Kam vítr, tam plášť)
  - písně - spojení slova melodií, vyjadřuje nálady, city a pocity (Skákal pes, přes oves)
- **epické** – pohádky (smyšlený příběh), pověsti, bajky (vystupují zvířata s lidskými vlastnostmi)
  - pohádky (Hrnečku vař, O dvanácti měsíčkách)
- **dramatické** – frašky, satiry, loutkové hry

Literární druhy

- **lyrika** – nemá děj, autor zobrazuje své pocity, nálady, postoje (lyrika přírodní, vlastenecká, milostná atd.)
- **epika** – dílo vyjadřuje děj, může být v poezii i próze, např.
  - balada – smutný děj, tragický konec
  - román – více hlavních hrdinů v průběhu celého života
  - povídka – většinou jeden hrdina v určitém životním období
  - pohádka – smyšlený příběh, nadpřirozené bytosti, dobro vítězí nad zlem
  - pověst – příběh s pravdivým jádrem (historická událost)
  - bajka – vystupují zvířata s lidskými vlastnostmi, poučení
  - báchorka - spojení skutečnosti s pohádkovými motivy
- **drama** – divadelní hra a ty dělíme na:
  - podle námětu na komedie a tragédie
  - podle způsobu zpracování
    - činohra (pouze se mluví) - popisuje složitý spor mezi hrdiny
    - opera (árie, pouze se zpívá)
    - opereta (zpívá, tančí, mluví) muzikál
    - balet
    - pantomima

Sběratelé lidové slovesnosti

- kronikáři (Kosmas, Dalimil, Václav Hájek z Libočan)

Karel Jaromír Erben (písně a pohádky)

Písně národní v Čechách

Prostonárodní české písně a říkadla

Sto prostonárodních pohádek a pověstí v nářečích původních – součástí české pohádky

Kytice (Polednice, Vodník, Svatební košile atd.)

František Ladislav Čelakovský (říkanky a pranostiky)

Ohlas písní českých (Toman a lesní panna)

Ohlas písní ruských (Ilja Muromec) – na staré ruské byliny

Mudrosloví národa slovanského v příslovích

Božena Němcová (pohádky a pověsti)

- a) národopisné studie - přesné zaznamenávání způsobu života, zvyků, obyčejů, krojů atd.
Obrazy z okolí domažlického
- b) sběratelství
Národní báchorky a pověsti
Slovenské pohádky a pověsti
Chodské pohádky

Pavel Josef Šafařík

Slovanské starožitnosti

Balada a její rozdělení

Balada je epická skladba, smutný děj, tragický konec
rozdělení:

- 1) **klasická** – vzniká v 1 polovině 19 století, vystupují nadpřirozené bytosti, které většinou trestají člověka za to, že se postavil vlastnímu osudu.
- 2) **sociální** – vzniká v druhé polovině 19 století, vychází z realismu, popisuje otázky sociální a národnostní, mezilidské vztahy.

Představitelé klasické balady:

František Ladislav Čelakovský

Ohlas písní ruských

Ohlas písní českých - první česká balada Toman a lesní panna

Karel Jaromír Erben - základním motivem balad je vina a trest, konflikty vznikají porušením základních lidských vztahů.

Kytice – (Polednice, Poklad, Vodník)

Představitelé sociální balady:

Jan Neruda

Hřbitovní kvítí

Balady a romance

Knihy veršů

Jaroslav Vrchlický

Selské balady

Petr Bezruč

Slezské písně

Jiří Wolker

Těžká hodina

Balady v próze:

Ivan Olbracht

Nikola Šuhaj loupežník

Marie Majerová

Havířská balada